Nr 90.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående anskaffande av fartyg för krigsmaktens ställande på krigsfot (fartygsuttagningslag); given Stockholms slott den 5 februari 1926.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående anskaffande av fartyg för krigsmaktens ställande på krigsfot (fartygsuttagningslag).

GUSTAF.

P. Albin Hansson.

Förslag
till
Lag
angående anskaffande av fartyg för krigsmaktens ställande på krigsfot (fartygsuttagningslag).

Härigenom förordnas som följer:

Skyldighet att ställa fartyg till förfogande.

1 §.

Sedan förordnande enligt § 74 regeringsformen meddelats om ställande på krigsfot av krigsmakten eller del därav, äro, med de undantag varom i 2 § här nedan stadgas, ägare av till krigsbruk tjänliga fartyg (båtar och andra farkoster däri inbegripna) skyldiga att, när så erfordras, mot ersättning ställa fartygen till krigsmaktens förfogande i den ordning, som i denna lag sägs.

2 §.

Föreskrifterna i denna lag äga icke tillämpning i fråga om:

a) fartyg, som tillhör Konungen eller medlem av det kungliga huset;

b) fartyg, som är inregistrerat i Sveriges frivilliga motorbåtskår;

c) räddningsbåt, tillhörande svenska livräddningssällskapet för räddning av skeppsbrutna; samt

d) annat fartyg, vilket Konungen därifrån undantagit.

Uttagning av fartyg i fredstid.

3 §.

Det antal till krigsbruk tjänliga fartyg, som utöver dem, vilka förut finnas till krigsmaktens förfogande, erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot, bestämmes av Konungen och uttages, likaledes av Konungen, redan under fredstid från rikets olika fartygsinspektionsdistrikt.

Sådan uttagning verkställes vart femte år eller oftare, därest undantagsvis så erfordras.

Sker övergången till krigsfot endast för del av krigsmakten, bestämmer Konungen, i vilken omfattning och ordning de särskilda fartygsinspektionsdistrikten skola bidraga till fyllande av krigsmaktens ifrågavarande behov.

4 §.

Förslag till den i 3 § omförmälda uttagning av för krigsmaktens ställande på krigsfot erforderliga fartyg upprättas av en *fartygsuttagningskommission*.

5 §.

Fartygsuttagningskommissionen skall bestå av sex ledamöter, vilka jämte lika antal ställföreträdare för en tid av fyra kalenderår utses av Konungen, nämligen:

en regementsofficer av marinen, tillika ordförande, efter förslag av chefen för marinstaben,

en marindirektör eller mariningenjör, efter förslag av marinförvaltningen,

en officer av armén, efter förslag av chefen för generalstaben,

en tjänsteman i kommerskollegium, efter förslag av detta ämbetsverk, samt

två representanter för sjöfartsnäringen.

Av representanterna för sjöfartsnäringen skall den ene företräda dess intressen i fråga om större ång-, motor- och segelfartyg samt den andre dess intressen i fråga om mindre ång-, motor- och segelfartyg ävensom i fråga om pråmfartyg.

6 §.

Fartygsuttagningskommissionen biträdes dels av en sekreterare, vilken förordnas av Konungen, och dels, i den utsträckning Konungen bestämmer, av fartygsinspektörerna.

7 §.

Fartygsuttagningskommissionen sammanträder, så ofta göromålen det fordra, och minst en gång årligen å tid och ställe, som av ordföranden bestämmas och övriga ledamöter meddelas. Är ordföranden av laga förfall hindrad att deltaga i sammanträde, utser kommissionen en av sina övriga ledamöter att vid tillfället föra ordet. Kommissionen må ej handlägga något ärende, där ej, förutom ordföranden eller för tillfället utsedd sådan, minst två andra ledamöter äro tillstädes; skolande, då fråga är om uttagning av fartyg för arméns räkning, den officer av armén, som tillhör kommissionen, närvara. Vid lika antal röster för olika meningar inom kommissionen gäller den mening, som av ordföranden omfattas.

Ordföranden är närmast ansvarig för att kommissionens åligganden behörigen fullgöras.

8 §.

Fartygsuttagningskommissionen skall låta sig angeläget vara att vinna noggrann kännedom om till uttagning ifrågakommande fartygs beskaffenhet och lämplighet för krigsbruk, och äger kommissionen för detta ändamål rätt att från vederbörande myndigheter erhålla de tillgängliga uppgifter, som kunna erfordras.

9 §.

Ägare av fartyg är pliktig att angående detsamma lämna de uppgifter, som fartygsuttagningskommissionen finner nödigt infordra.

10 §.

Fartygsuttagningskommissionen åligger att föra en *fartygsrulla*, innehållande uppgift å de fartyg, som uttagits, samt å deras ägare ävensom i övrigt erforderliga upplysningar.

11 §.

Det åligger fartygsuttagningskommissionen att tillställa ägare av fartyg, vilket uttagits för krigsbruk, *uttagningssedel*.

Krigsbesiktning å fartyg.

12 §.

Där så finnes nödigt, må besiktning (krigsbesiktning) verkställas å uttaget eller till uttagning ifrågasatt fartyg.

Krigsbesiktning förrättas av fartygsuttagningskommissionens ordförande jämte minst en annan av kommissionens ledamöter, och skall fartyget efter överenskommelse hållas tillgängligt för besiktningsförrättningen.

Krigsbesiktning skall ordnas så, att icke rubbning i fartygets gång därav föranledes eller någon förlust eljest därigenom tillskyndas fartygsägaren.

Ägares av uttaget fartyg skyldigheter m. m.

13 §.

Är uttaget fartyg försäkrat, skall dess ägare i och för anteckning i fartygsrullan till fartygsuttagningskommissionen lämna meddelande härom ävensom uppgift å försäkringsbeloppet.

14 §.

Ägare av uttaget fartyg åligger att till fartygsuttagningskommissionen insända i två exemplar upprättad förteckning över alla för fartygets drift och skötsel samt besättningens inkvartering ombord nödvändiga inventarier, reservdelar däri inbegripna. Det ena exemplaret av förteckningen återställes till fartygets ägare, det andra bilägges fartygsrullan.

15 §.

Där uttaget fartyg övergått till annan ägare, upphuggits eller gått förlorat eller med avseende å skrov eller maskineri uppenbarligen icke är i sådant skick, att det omedelbart kan användas till krigsbruk, åligger det ägaren av fartyget att därom snarast möjligt göra anmälan till fartygsuttagningskommissionen.

16 §.

Ägare av uttaget fartyg åligger att, sedan förordnande meddelats om ställande på krigsfot av krigsmakten eller del därav, i och för fartygets överlämnande till vederbörande myndighet inställa detsamma å ort och tid, varom Konungen meddelar bestämmelser. Med fartyget skola avlämnas de i

14 § nämnda inventarier ävensom, där så ske kan, proviant för åtta dagar, beräknad efter den ordinarie besättningens storlek, samt bränsle och smörjämnen för tre dygns gång.

17 §.

Beträffande för marinen avsett, till krigsbruk uttaget fartyg skall, i de fall Konungen så förordnar, av en i enlighet med av Konungen meddelade bestämmelser tillsatt *undersökningsnämnd* undersökas, huruvida fartyget vederbörligen överlämnats och befinner sig i för krigsanvändning tillfredsställande skick. Tillika skall besiktning jämte värdering av fartyget av nämnden utföras.

Med avseende å annat fartyg, än ovan omförmälts, tillkomma angivna åligganden den myndighet, till vilken fartyget skall överlämnas.

18 §.

Möter för fartygs inställande hinder, skall ägaren ofördröjligen göra anmälan därom till såväl fartygsuttagningskommissionen som den myndighet, till vilken fartyget skall överlämnas.

Finner fartygsuttagningskommissionen, att hindret innefattar laga förfall för fartygets inställande, skall kommissionen uttaga annat fartyg i dess ställe.

Uraktlåter ägare utan laga förfall att inställa uttaget fartyg, förfares enligt § 4 mom. 3 i lagen angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov.

Är fartyg vid inställandet icke försett med de inventarier, som jämlikt 16 § skola med fartyget avlämnas, anskaffas det felande genom den mottagande myndighetens försorg, och är fartygsägaren skyldig ersätta genom anskaffningen föranledd kostnad.

Inskränkning i förfoganderätten över uttaget fartyg.

19 §.

Från den dag, Konungen förordnat, att rikets krigsmakt eller del därav skall ställas på krigsfot, och intill dess Konungen annorlunda bestämmer, må fartyg, som uttagits för krigsbruk, icke avyttras till utlänning, utan att Konungen därtill givit tillstånd, och må under sagda tid å dylikt fartyg på dess tjänlighet till krigsbruk menligt inverkande förändringar icke vidtagas, utan att fartygsuttagningskommissionen lämnat medgivande därtill.

I övrigt sker genom denna lag icke någon inskränkning i ägares rätt att fritt förfoga över uttaget fartyg.

Ersättning för uttaget fartygs inställande och begagnande.

20 §.

I fråga om ersättning för uttaget fartygs inställande och begagnande gälla föreskrifterna i lagen angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov.

Påföljd av uraktlåtenhet att efterleva denna lag.

21 §.

Underlåtenhet att fullgöra i 15 § föreskriven anmälan straffas med böter från 10 till och med 1,000 kronor.

Underlåter ägare av fartyg eljest att fullgöra vad enligt denna lag under fredstid på honom ankommer, må, på framställning av fartygsuttagningskommissionen, Kungl. Maj:ts befallningshavande förelägga honom att vid vite fullgöra vad honom i sådant avseende åligger.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

Särskilda bestämmelser.

22 §.

Genom denna lag sker icke någon inskränkning i skyldigheten att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov.

23 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Hansson följande.

I den till 1925 års riksdag avlåtna propositionen, nr 50, angående försvarsväsendets ordnande framhöll jag, att fartyg ur handelsflottan torde vid mobilisering behöva i betydande omfattning tagas i anspråk för försvarets behov, i främsta rummet för organiserande av minsvepningstjänsten längs kusten och i skärgårdarna men även för ett flertal andra uppgifter. Vissa förberedande åtgärder för att säkerställa tillgången på för försvaret användbara och behövliga fartyg ur handelsflottan bleve redan i fredstid nödvändiga. Åtgärderna borde i huvudsak gå ut på besiktning och utväljande av lämpliga fartyg, deras fördelande för olika försvarsändamål m. m. Då dessa åtgärder icke kunde utföras med stöd av gällande rekvisitionslag, krävdes särskilda lagfästade bestämmelser, avseende att bana väg för och understödja ett samarbete i fredstid mellan marinens myndigheter och handelsflottan. Jag förklarade, att förslag till lag i sådant syfte i sinom tid borde framläggas, varvid lagen angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot syntes kunna tagas till förebild.

Jag anhåller att nu få underställa ifrågavarande spörsmål Kungl. Maj:ts prövning, varvid jag först torde få redogöra för den utredning, som tidigare härutinnan ägt rum.

Kungl. Maj:ts beslut den 16 februari 1917.

Genom beslut den 16 februari 1917 uppdrog Kungl. Maj:t åt chefen för marinstaben att i samråd med marinförvaltningen, kommerskollegium och chefen för generalstaben verkställa utredning om och inkomma med förslag till erforderliga åtgärder och bestämmelser angående anskaffande av materiel från handelsflottan för marinens ställande på krigsfot.

Chefens förslag.

I anledning härav överlämnade chefen för marinstaben med skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 december 1918 bland annat förslag till lag angående anskaffande av fartyg för krigsmaktens ställande på krigsfot (fartygsuttagningslag) ävensom från marinförvaltningen och kommerskollegium infordrade

yttranden i ämnet, varjämte chefen för marinstaben meddelade, att chefen för generalstaben förklarat sig icke hava något att i huvudsak erinra mot nämnda förslag.

Uti berörda skrivelse anförde chefen för marinstaben i övrigt bland annat följande allmänna synpunkter.

De författningar, som berörde och i viss mån reglerade hithörande förhållanden, vore i huvudsak dels lagen av den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov (rekvisitionslagen) med däri den 2 juli 1915 och den 11 juli 1916 gjorda ändringar och dels lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (förfoganderättslagen). Vid utarbetandet av förslaget till fartygsuttagningslag hade hänsyn tagits, förutom till ovannämnda författningar, jämväl till lagen den 2 juli 1915 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen). Enligt stadgandena i sagda rekvisitionslag och förfoganderättslag kunde under för dessa lagars tillämplighet angivna förutsättningar fartyg och båtar tagas i anspråk för det allmännas räkning. Dessa förutsättningar vore emellertid beträffande rekvisitionslagen, att krigsmakten eller någon del därav vore ställd på krigsfot och att rekvisitionsrätten inträtt, samt beträffande förfoganderättslagen, att riket befunne sig i krig eller krigsfara eller att eljest utomordentliga av krig föranledda förhållanden förelåge. Syftet med ifrågavarande förslag till fartygsuttagningslag vore därför att supplera den förefintliga allmänna lagstiftningen i ämnet i sådan riktning att, för tillgodoseende av försvars- och krigsberedskapen, möjlighet bereddes att redan under tid, då förutsättningarna för rekvisitions- och förfoganderättens utövande icke vore för handen, kunna, i likhet med vad gällde beträffande anskaffande för krigsmakten av hästar och fordon samt automobiler, på förhand träffa sådana anstalter, att vid blivande mobilisering erforderliga för krigsbruk lämpliga fartyg och båtar omedelbart kunde tagas i bruk och att å dessa sådana mindre förändringsarbeten vidtagits, som vore nödvändiga för att göra fartygen användbara för det krigsändamål, vartill de avsåges. Angelägenheten av att dylika anstalter vore förberedda och att de erforderliga fartygen utan omgång kunde ställas till krigsmaktens förfogande enligt en redan under fredstid uppgjord plan hade tydligt framstått såsom en av de viktigare erfarenheterna från världskriget och flottans neutralitetsvakt. Sålunda hade t. ex. de i stor skala anordnade mineringarna icke blott i öppna sjön utan även vid såväl fiendens kust som i närheten av de neutralas sjöfartsleder föranlett de krigförande makterna att omedelbart vid krigsutbrottet för minsvepningsarbetens utförande taga i bruk ett synnerligen stort antal mindre handelsfartyg, av vilka ett betydligt antal redan dessförinnan varit iordningställda för sitt krigsändamål. Behovet även för de neutrala av för minsvepning lämpliga fartyg hade på många håll framstått. Jämväl för bevakningsändamål och för transportväsendet samt såsom depåfartyg hade handelsfartygen haft stor användning och viktiga uppgifter att fylla under kriget. Brist å tillgång av för försvars- och krigsändamål apterade handelsfartyg kunde bliva synnerligen kännbar, icke blott för själva krigföringen, utan kanske i lika hög grad för den neutrala sjöfarten. Endast genom en redan under fredstid uppgjord plan för huru landets handelsfartyg ändamålsenligast borde användas under krigstid syntes handelsflottan kunna utnyttjas med ett för landet i dess helhet gynnsamt resultat. Det vore sålunda ett allmänt intresse av stor betydelse att på ett lämpligt sätt organisera uttagning av handelsfartyg för krigsbruk.

Enligt gällande mobiliseringsinstruktion åläge det chefen för marinstaben att efter samråd med chefen för generalstaben upprätta namnförteckning å den fartygsmateriel, som vid mobilisering skulle anskaffas från handelsflottan, varefter marinförvaltningen beträffande för marinen avsedd materiel skulle om möjligt redan i fredstid med vederbörande rederi eller ägare upprätta kontrakt om förhyrning för kronans räkning av berörda materiel. Beträffande dessa bestämmelser och deras tillämpning hade marinförvaltningen i skrivelse till chefen för sjöförsvarsdepartementet den 16 september 1911 bland annat anfört, att enligt vunnen erfarenhet någon avsevärd materiel från handelsflottan icke syntes kunna erhållas genom förhyrning. Ehuru underhandlingar med rederier och fartygsägare vid upprepade tillfällen ägt rum, hade, med hänsyn till de av vederbörande fordrade höga ersättningsbelopp, för det dåvarande icke något kontrakt om förhyrning av ifrågavarande materiel kunnat av marinförvaltningen upprättas. Det syntes därför ämbetsverket vara tvivel underkastat, huruvida genom det i mobiliseringsinstruktionen angivna sätt för anskaffande, utrustande och bestyckande av hjälpfartyg i krigstid verkligen kunde i någon nämnvärd grad vinnas den därmed åsyftade ökningen av marinens försvarskrafter i krig. Härför syntes dessutom vara erforderligt, att, såsom vid en del utländska mariner vore fallet, å de handelsfartyg, som för dylikt ändamål skulle förhyras eller rekvireras, vissa anordningar redan från början vore vidtagna med hänsyn till de uppgifter, fartygen vid mobilisering skulle fylla. I fråga om det marinförvaltningen tillkommande åliggandet att upprätta ovannämnda plan för bestyckning och utrustning av materiel från handelsflottan vore de andra uppgifter, som åläge marinförvaltningen såsom marinens tekniska och ekonomiska överstyrelse, av så krävande art och så betydande omfattning, att, med hänsyn till ämbetsverkets organisation och den personal, som därför kunde disponeras, det ej syntes möjligt för ämbetsverket att på ett tillfredsställande sätt och inom önskvärd tid slutföra sitt i ifrågavarande mobiliseringsinstruktion föreskrivna åliggande.

Med åberopande av förberörda uttalande hade marinförvaltningen i skrivelse till chefen för marinstaben den 24 september 1916 ånyo uttalat sina betänkligheter beträffande ämbetsverkets åliggande att i fredstid upprätta kontrakt om förhyrning av materiel från handelsflottan samt framhållit, att ämbetsverkets förstnämnda uttalande i denna fråga ytterligare bestyrkts av förhållandena under den tid, marinen varit mobiliserad.

Otvivelaktigt hade ock erfarenheten givit vid handen, att såväl vid mobiliseringens början som under dess fortgång stora svårigheter yppats vid anskaffningen av erforderlig materiel från handelsflottan. Svårigheten att vid mobiliseringens början anskaffa för marinen erforderligt antal för krigsbruk tjänliga båtar från handelsflottan kunde blivit ödesdiger nog. Bristen å sådana fartyg under flottans mobilisering för neutralitetsskydd hade i flera fall nödvändiggjort användning av stridsfartyg för upprätthållande av sådan tjänst vid neutralitetsbevakningen, som annars lämpligen kunnat utföras medels hjälpfartyg. Stridsfartygen, särskilt den jämförelsevis ömtåliga torpedfartygsmaterielen, hade härigenom avsevärt förslitits och dess stridsvärde sålunda nedgått, varjämte expeditionskostnaderna blivit väsentligt högre, än vad fallet skulle varit, därest lämplig materiel från handelsflottan i vissa fall kunnat disponeras. Orsaken till angivna svårigheter och olägenheter syntes företrädesvis vara beroende därpå, att det icke funnes genom lag eller förordning bestämt angående anskaffning av den för marinen erforderliga materielen från handelsflottan på annat sätt än genom rekvisitionslagen. Saknaden av dylika genom lag och förordning givna stadganden, gällande samtliga som berördes av frågan, gjorde, att marinens myndigheter

icke under fredstid kunde planlägga och förbereda anskaffningen med nödig effektivitet. Följden härav bleve, såsom erfarenheten också givit vid handen, att, då rekvisitionsrätten skulle användas, oreda och stora svårigheter uppstode vid klargöringen av materielen.

Om det sålunda finge anses ådagalagt, att lagbestämmelser vore erforderliga för att på lämpligt sätt tillgodose *marinens* behov av handelsfartyg vid mobilisering, hade liknande krav jämväl framkommit i fråga om tillgodoseendet av materiel för *arméns* sjötransporter. Sålunda hade chefen för generalstaben i skrivelse till chefen för marinstaben den 24 juli 1916 dels påpekat, att omfattande transporter av mobiliserade förband på inre vattenfarleder vore planlagda, och dels framhållit behovet av armerade fartyg å de inre vattenvägarna för ordningens upprätthållande vid nämnda militärtransporter ävensom i vissa fall för spaning och bevakning i samband med operationerna i land.

Den sedan sistsagda skrivelses avlåtande fortsatta planläggningen av transporter för arméns räkning vid krigstillfälle hade, enligt vad av generalstaben meddelats, under arbetet med förevarande utredning givit till resultat, att för järnvägarnas sparande och transporternas påskyndande landets inre vattenvägar måste i största möjliga utsträckning begagnas för arméns räkning. För detta ändamål krävdes i första hand för koncentreringstransporternas planlagda utförande ett betydande antal passagerar- och lastångare, bogserbåtar och pråmar. Vidare måste för etapptjänstens tillgodoseende regelbunden sjötrafik anordnas å härför lämpligt belägna vattenfarleder. Slutligen måste för förbindelsen mellan krigsort och hemort i och för lättande av trafiken å järnvägarna, så långt ske kunde, sjötransportmöjligheter anvisas. Angivna behov av sjötransporter krävde, att vid mobilisering sjötransportmateriel i betydande utsträckning även ställdes till arméns förfogande.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden hade i det uppgjorda förslaget till lag angående anskaffande av materiel för handelsflottan upptagits bestämmelser, gällande ej blott för marinens, utan även för arméns ställande på krigsfot. Nödvändigheten av att arbetet med handelsfartygens lämpliga fördelning, uttagning och eventuella klargöring redan under fredstid organiserades framstode härigenom än tydligare.

Först genom ett dylikt organiserat arbete kunde såväl handelssjöfartens som krigsmaktens intressen på ett för landet i dess helhet ändamålsenligt sätt tillgodoses och de uttagna fartygen lämpligen fördelas mellan marinen och armén.

I de fall, då de för krigsbruk behövliga fartygen icke vore registerpliktiga, måste uppgifter angående dylika fartygs lämplighet för krigsbruk inhämtas och samtliga uttagna fartyg rullföras, varjämte vissa fartyg borde besiktigas och å en del av dem vidtagas sådana smärre förändringsarbeten, som vore nödvändiga för att göra dem användbara för det krigsändamål, vartill de avsåges. Det framstode därför såsom ett angeläget behov att inrätta *en särskild för ändamålet avsedd ständig organisation* samt att åt densamma bereda nödiga förutsättningar för uppgiftens fullföljande. Vad anginge formerna för nämnda organisation syntes dessa, med hänsyn till det åsyftade ändamålet och handelsfartygens förekomst samt det relativa fåtalet för krigsbruk erforderliga fartyg, kunna inskränkas till ett för hela landet gemensamt organ, lämpligen benämnt fartygsuttagningskommissionen, så sammansatt att alla parters intressen bleve tillbörligt tillgodosedda.

En nödvändig förutsättning för att kommissionen skulle kunna fylla sin uppgift vore emellertid, att den bereddes möjlighet att förskaffa sig för uppdragets fullgörande erforderlig noggrann kännedom om landets fartygs-

materiel, särskilt i de hänseenden, som för det åsyftade ändamålet kunde vara av betydelse. För detta ändamål förutsattes, att kommissionen skulle erhålla biträde av fartygsinspektionen, vilken härutinnan finge en viktig uppgift att fylla. Därjämte förutsattes, att i den mån fartygsregistret icke vore för ändamålet tillfyllest, fartygsägarna skulle hava skyldighet att lämna för kommissionens arbeten erforderliga uppgifter.

Vidkommande *formerna för själva uttagningen* kunde dessa tänkas ordnade, antingen så att fartygsuttagningskommissionen helt bestämde, vilka fartyg som skulle uttagas, eller ock så att kommissionen avgåve förslag å för uttagning lämpliga fartyg, vilket förslag sedermera av Kungl. Maj:t fastställdes. Med hänsyn till de intressen såväl för den enskilde fartygsägaren som för det allmänna, som härvid borde bevakas och finna ett fullt opartiskt bedömande, syntes det önskvärt, att uttagningen skedde med största möjliga auktoritet, och att den sålunda ytterst lades i Kungl. Maj:ts hand. Genom ett sådant förfaringssätt erhölles även garantier för att uttagningen erhölle en allsidig prövning, varjämte förutsättningar gåves för att redan vid nyssnämnda prövning kunna erhålla beslut i fråga om utförandet av å vissa fartyg erforderliga förändringsarbeten. En på föreslaget sätt anordnad uttagning läte sig även lämpligen anpassa till det tillämpade förfaringssättet vid mobiliseringsplanernas uppgörande.

Beträffande *statens förfoganderätt under fredstid över de för uttagning lämpliga fartygen* syntes denna böra inskränkas till att endast omfatta, att fartygen i vissa fall skulle kunna underkastas krigsbesiktning och att fartygsägaren i särskilda fall skulle kunna åläggas skyldighet att å fartygen verkställa mindre förändringsarbeten. Ingen av dessa åtgärder syntes emellertid vara av den art, att ägaren därigenom komme att behöva tillskyndas någon nämnvärd förlust i den avkastning eller nytta, han i övrigt hade av fartyget.

Besiktning avsåges förekomma endast i de fall, då kommissionen icke på annat sätt kunde erhålla fullständiga uppgifter över fartyg eller dessas beskaffenhet, eller för att kontrollera, att föreskrivna förändringsarbeten blivit utförda. Genom det biträde, som kommissionen avsåges erhålla genom fartygsinspektörerna, syntes dock erforderliga uppgifter och kontroll i förevarande hänseenden i allmänhet kunna erhållas.

De ändringsarbeten, som kunde ifrågakomma att påyrkas, inskränkte sig till att omfatta endast smärre sådana, vilka på intet sätt kunde inverka på fartygets ordinarie användning. Härigenom finge ägarens intressen anses vara tillgodosedda. Otvivelaktigt vore det förmånligast, om ordnandet av dessa förändringsarbeten kunde ske genom på frivillighetens väg träffad överenskommelse. Av den erfarenhet, som vunnits från mobiliseringen i fråga om anskaffande och iordningställande av handelsfartyg för användning vid neutralitetsskyddet, hade det emellertid framgått, att dylika överenskommelser vore synnerligen svåra för att icke säga omöjliga att få till stånd. Det syntes sålunda nödvändigt, att staten försäkrade sig om att de uttagna fartygen gjordes lämpliga för den krigsanvändning, för vilken de avsåges.

Någon annan inskränkning i ägarens rätt att fritt förfoga över uttaget fartyg än den, som ovan omförmälts, samt att han icke, efter det Konungen förordnat att krigsmakten eller någon del därav skulle ställas på krigsfot, till dess Konungen annorlunda förordnade, finge försälja fartyget till utlänning, syntes icke erforderlig.

De *ersättningsfrågor*, som kunde uppkomma genom ifrågavarande förhandsuttagning och förfogandet över uttagna fartyg, syntes förnämligast komma att hänföra sig dels till på grund av besiktning eller förändringarbeten å fartygen föranledd minskning i avkastning eller värde för ägaren, och dels

till den förlust, som drabbade ägaren genom fartygens tagande i bruk för krigsändamål samt därav uppkommen skada eller dylikt De av besiktningen eller förändringsarbetena eventuellt uppkommande ersättningskraven, vilka i allmänhet måste komma att röra sig om jämförelsevis små belopp, syntes lämpligast kunna bestämmas genom överenskommelse mellan fartygsuttagningskommissionen och fartygsägaren. Medel härför borde finnas i stat upptagna, på det att Kungl. Maj:t efter framställning av fartygsuttagningskommissionen kunde anvisa erforderliga belopp. Vad beträffade ersättningen för fartygens tagande i bruk för krigsändamål, borde denna värderas och utgå efter samma grunder som för rekvirerat fartyg.

Då fartygsägare i allmänhet icke hade något direkt intresse av att fullgöra de skyldigheter, som redan under fredstid skulle åligga honom, syntes det vara nödvändigt, att medel funnes att påverka en tredskande ägare att fullgöra nämnda skyldigheter, på det att det icke huvudsakligen bleve beroende på hans goda vilja, om bestämmelserna efterlevdes. I annat fall syntes det kunna befaras, att dessa bleve ineffektiva. Såsom lämplig straffpåföljd syntes i huvudsak den, som vunnit tillämpning i förfoganderättslagen, böra stadgas jämväl i förevarande hänseende.

Departementschefen.

Allmänna riktlinjer.

Till de allmänna synpunkter, chefen för marinstaben sålunda lagt till grund vid utarbetandet av sitt förslag till fartygsuttagningslag, kan jag i det stora hela ansluta mig. Då emellertid den ledande principen synes mig böra vara att icke ålägga den enskilde andra skyldigheter, än som måste anses oundgängligen erforderliga för vinnandet av det med ifrågavarande lagstiftning avsedda syftet, finner jag mig, såsom i det följande närmare skall angivas, böra förorda en icke oväsentlig begränsning i räckvidden av det utav bemälde chef föreslagna statliga ingripandet i förevarande hänseende.

I fråga om *omfattningen av den fartygsmateriel, som må kunna bliva föremål för uttagning, inrättandet av en för ändamålet avsedd ständig organisation och formen för denna, anlitandet av fartygsinspektionens biträde* samt *ersättning till fartygsägare i anledning av fartygs tagande i anspråk för krigsändamål* anser jag mig böra följa chefens för marinstaben förslag. Beträffande åter *sättet för anordnandet av krigsbesiktning å fartyg* innebär chefens för marinstaben förslag, att fartyget skall, där det befinnes, efter tillsägelse hållas tillgängligt för verkställandet av besiktningen, vilken skall så ordnas, att minsta möjliga rubbning i fartygets trafikförhållanden därigenom föranledes, varjämte förutsättes, att fartygsägaren skall åtnjuta ersättning för honom bevisligen åsamkad förlust i anledning av besiktningen. Gent emot marinstabschefens förslag i förevarande del har jag funnit anledning till den erinran, att, då det synes mig, att sådan besiktning, som här åsyftas, bör kunna åvägabringas genom frivillig överenskommelse med fartygsägaren, densamma även bör, utan att ändamålet eftersättes, kunna så ordnas, att fartygsägaren därigenom icke åsamkas någon förlust.

Vad vidare angår *formerna för själva uttagningen,* har bemälde chef — i likhet med chefen för generalstaben, kommerskollegium och vederbörande föredragande i marinförvaltningen — förordat, att uttagningen i allmänhet skulle, på grundval av förslag från fartygsuttagningskommissionen, verkställas av Kungl. Maj:t. Marinförvaltningens majoritet har däremot ifrågasatt

att helt förlägga uttagningen till fartygsuttagningskommissionen. Då chefen för marinstaben uti sin i det föregående återgivna framställning synes mig hava förebragt starka skäl för sin ståndpunkt härutinnan, finner jag mig böra biträda denna.

Med avseende därefter å *fartygsägares skyldigheter* anser jag i likhet med chefen för marinstaben nödvändigt att ålägga varje ägare av fartyg, som kan ifrågakomma till uttagning, skyldighet att tillhandagå fartygskommissionen med de uppgifter, denna finner för sin verksamhet erforderliga, ävensom ägare av uttaget fartyg bland annat skyldighet att upprätta och tillställa kommissionen förteckning över till fartyget hörande inventarier m. m., att, där fartyget gått förlorat, bytt ägare m. m., göra anmälan härom till kommissionen samt att, då förutsättningarna för fartygets tagande i anspråk för krigsbruk inträtt, inställa detsamma å ort och tid, som vederbörligen bestämts.

Däremot synes mig det intrång, som det av chefen för marinstaben ifrågasatta åläggandet för ägare av uttaget fartyg att redan under fredstid därå vidtaga vissa mindre förändringar skulle innebära, böra undvikas. Kommerskollegium har i sitt i ämnet avgivna yttrande ställt sig betänksamt i fråga om lämpligheten av ett dylikt ingripande. Redan det att ett fartyg vore på förhand utsett eller uttaget för eventuellt krigsbruk syntes kollegiet kunna antagas i och för sig komma att verka åtminstone i viss mån såsom ett fartyget påvilande servitut och därigenom öva inflytande på fartygets värde, säljbarhet och egenskap att kunna användas såsom kreditunderlag m. m. Helst förklarade sig kollegiet se, om kravet å en så vidsträckt befogenhet för kronan kunde uppgivas och det allmännas intresse i förevarande hänseende kunde tillräckligt verksamt tillgodoses genom överenskommelser å frivillighetens väg. Skulle emellertid sakens vikt anses med nödvändighet bjuda, att det allmänna tillades den ifrågasatta maktbefogenheten, syntes det kollegium önskvärt, om garantier kunde beredas för densammas utövande inom ramen av därför angivna gränser. Jag delar de betänkligheter, kommerskollegium sålunda anfört mot en bestämmelse av omförmälda innebörd. Visserligen innehöll förfoganderättslagen föreskrift om skyldighet för innehavare av vara att låta den undergå viss beredning. Men dels var ju denna lag av provisorisk natur och betingad av utomordentliga av krig föranledda förhållanden, och dels gällde sagda skyldighet vara, som skulle *avstås* (ej som här endast upplåtas till *nyttjande*), samt var för övrigt knuten till den förutsättningen, att ifrågavarande beredning enligt gängse förfarande med varan och ortens sed skulle hava verkställts av innehavaren, om varan ej tagits i anspråk för kronans räkning. Här åter äro ju förutsättningarna helt andra. På grund härav och då i flertalet av de fall, där smärre förändringsarbeten erfordras å uttaget fartyg, möjlighet torde kunna förväntas erbjuda sig att ordna saken genom överenskommelse med fartygets ägare, anser jag mig icke kunna i nu berörda hänseende förorda någon sådan bestämmelse, som chefen för marinstaben föreslagit. Denna har därför uteslutits vid den överarbetning, jag låtit bemälde chefs förslag undergå inom försvarsdepartementet.

Specialmotivering.

Jag torde nu få övergå till en redogörelse för det sålunda överarbetade förslagets särskilda bestämmelser.

Skyldighet att ställa fartyg till förfogande.

1 §.

Denna § innehåller det grundläggande stadgandet i ämnet. Enligt detta stadgande äro ägare av till krigsbruk tjänliga fartyg (båtar och andra farkoster däri inbegripna) skyldiga att, sedan förordnande enligt § 74 regeringsformen meddelats om ställande på krigsfot av krigsmakten eller del därav, när så erfordras, mot ersättning ställa fartygen till krigsmaktens förfogande. Stadgandet ansluter sig sålunda till motsvarande bestämmelse i hästutskrivningslagen utom däri, att, medan hästar och automobiler skola avstås, fartyg avses att endast upplåtas till nyttjande, samt att i förevarande stadgande uttryckligen utsäges vad som även enligt hästutskrivningslagen torde gälla, nämligen att här berörd skyldighet inträder jämväl i det fall, att blott en del av krigsmakten ställts på krigsfot. Stadgandet har vidare, i överensstämmelse med däremot korresponderande bestämmelse i rekvisitionslagen, erhållit sådan omfattning, att fartyg av vad slag som helst må tagas i anspråk för ändamålet, varigenom ej blott marinens utan även arméns behov i förevarande avseende kunna tillgodoses.

2 §.

I denna § stadgas vissa undantag från lagens tillämpning. Sålunda har av lätt insedda skäl undantag därifrån ansetts böra göras för fartyg, tillhörande Konungen eller medlem av det kungliga huset, liksom för räddningsbåt, tillhörande svenska livräddningssällskapet för räddning av skeppsbrutna. Vidare hava de fartyg, som inregistrerats i Sveriges frivilliga motorbåtskår, undantagits, då desamma ju redan äro disponerade för krigsändamål. Slutligen har det synts lämpligt att förbehålla Konungen rätt att förordna om särskilt fartygs undantagande från lagens tillämpning.

Uttagning av fartyg i fredstid.

3 §.

I det föregående har angivits nödvändigheten av att redan i fredstid uttaga de fartyg, som erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot. Uti förevarande § stadgas nu, att Konungen skall bestämma antalet för ändamålet erforderliga fartyg och vart femte år eller oftare, därest undantagsvis så erfordras, från rikets olika fartygsinspektionsdistrikt verkställa uttagning av desamma.

4 §.

I denna § stadgas, att en fartygsuttagningskommission skall upprätta förslag till fartygsuttagningen. Med avseende härå hänvisas till vad i det föregående anförts.

5 §.

Denna § innehåller bestämmelse rörande fartygsuttagningskommissionens sammansättning m. m. Enligt chefens för marinstaben, av kommerskollegium och chefen för generalstaben biträdda förslag skulle kommissionen bestå av fem ledamöter, nämligen en regementsofficer av marinen såsom ordförande, en officer av armén, en marindirektör eller mariningenjör, en representant för sjöfartsnäringen samt överinspektören hos kommerskollegium. Marinförvaltningen åter hade i sitt till chefen för marinstaben avgivna yttrande föreslagit antalet ledamöter till sex och därvid avsett, att den sjätte ledamoten skulle utgöras av chefen för ämbetsverkets nautiska avdelning, vilken tillika skulle vara kommissionens ordförande. Enligt chefens för marinstaben åsikt vore det emellertid, frånsett det olämpliga uti att sammankoppla en viss ämbetsbefattning med ordförandebefattningen i kommissionen, mindre lämpligt, att en avdelningschef i marinförvaltningen, vars uppgifter vore av teknisk-ekonomisk art, ledde arbetet med fartygsuttagningen jämte därtill hörande göromål, vilka företrädesvis tillhörde det militärt-administrativa verksamhetsområdet och lämpligast borde utföras i samband med mobiliseringsplanernas upprättande. Jag delar chefens för marinstaben uppfattning härutinnan. Med hänsyn till det ingrepp i sjöfartsnäringen, tillämpningen av den föreslagna lagen kommer att innebära, anser jag det emellertid angeläget att bereda sagda näring ett, i förhållande till vad chefen för marinstaben föreslagit, ökat inflytande på handläggningen av hithörande frågor. Fördenskull och då det dessutom synes mig mindre lämpligt att anknyta ledamotskap i fartygsuttagningskommissionen till viss bestämd befattning inom kommerskollegium, finner jag mig böra föreslå, att antalet ledamöter i kommissionen bestämmes till sex, samt att dessa skola utgöras av en regementsofficer av marinen såsom ordförande, en officer av armén, en marindirektör eller mariningenjör, en tjänsteman i kommerskollegium samt två representanter för sjöfartsnäringen, av vilka sistnämnda en skall företräda denna närings intressen i fråga om större och en i fråga om mindre fartyg.

I likhet med vad som gäller i fråga om riksvärderingsnämndens av Konungen utsedda ledamöter, torde jämväl fartygsuttagningskommissionens ledamöter böra utses för en tid av fyra år.

6 §.

För insamlande och revidering av uppgifter angående fartygsmaterielen torde komma att krävas ett ständigt pågående arbete. Med hänsyn härtill och till den korrespondens, som kan väntas bliva behövlig emellan fartygsuttagningskommissionen och vederbörande fartygsägare, torde det vara nödvändigt, att kommissionen erhåller biträde av en sekreterare. Enligt förevarande § skall sådan förordnas av Konungen, som dessutom har att bestämma, i vilken utsträckning fartygsinspektörerna skola lämna kommissionen i det föregående angivet biträde.

7 §.

För att arméns intressen i fråga om uttagning av fartyg för dess räkning skola kunna vederbörligen tillvaratagas har i denna § bland annat lämnats föreskrift om att vid handläggning av sådant ärende den kommissionen tillhörande officeren av armén skall närvara. I övrigt har motsvarande stadgande i hästutskrivningslagen tagits till förebild vid avfattandet av denna §, dock att bestämmelse ansetts böra meddelas därom, att vid lika antal röster för olika meningar inom kommissionen ordförandens mening skall gälla.

8 §.

I analogi med vad som stadgas i hästutskrivningslagen, innehåller denna § föreskrift därom, att fartygsuttagningskommissionen skall förskaffa sig noggrann kännedom om till uttagning ifrågakommande fartygs beskaffenhet och lämplighet för krigsbruk. Härutöver stadgas vidare rätt för kommissionen att från vederbörande myndigheter erhålla de tillgängliga uppgifter, varav kommissionen finner sig hava behov.

9 §.

Då ej alla de uppgifter, som fartygsuttagningskommissionen kan behöva angående fartygen, kunna beräknas erhållas hos myndigheterna, har det ansetts nödigt att i denna § stadga skyldighet för fartygsägarna själva att tillhandagå kommissionen med dylika uppgifter.

10 §.

Liksom enligt hästutskrivningslagen häst-, anspannsfordons- och automobilrullor skola upprättas, åligger det enligt denna § fartygsuttagningskommissionen att föra en fartygsrulla, innehållande erforderliga uppgifter om uttagna fartyg och deras avsedda användning m. m.

11 §.

I denna § stadgas skyldighet för fartygsuttagningskommissionen att, då fartyg uttagits, till bevis härom tillställa ägaren en uttagningssedel. Enligt chefens för marinstaben förslag skulle fartygsägaren samtidigt härmed lämnas för fartygets behöriga inställande till krigstjänst erforderliga uppgifter. Bestämmelsen härom synes emellertid hava sin rätta plats i de särskilda tillämpningsföreskrifter, vilka Konungen, enligt vad i det följande sägs, förutsättes skola utfärda.

Krigsbesiktning å fartyg.

12 §.

Då det givetvis är av vikt, att endast för krigsändamål lämpliga fartyg uttagas, och då fartygs användbarhet i sådant avseende icke alltid torde kunna bedömas uteslutande på grundval av de uppgifter, fartygsuttagningskommissionen kan förskaffa sig från fartygets ägare och vederbörande myndigheter, lärer en undersökning av fartygen i vissa fall bliva nödvändig.

Även med avseende å uttaget fartyg torde en liknande undersökning kunna visa sig behövlig, exempelvis om fråga uppkommer om annan användning av fartyget vid mobilisering än ursprungligen avsetts. Härav betingade bestämmelser hava upptagits i förevarande §.

Angående sättet för anordnande av krigsbesiktning å fartyg har jag redan i det föregående uttalat mig.

Ägares av uttaget fartyg skyldigheter m. m.

13 §.

Då uttaget fartyg är försäkrat, torde försäkringsbeloppet vid eventuellt förekommande värdering av fartyget i brist på säkrare värderingsgrund kunna tjäna till ledning. I förevarande § har fördenskull föreskrift meddelats om skyldighet för sådant fartygs ägare att lämna uppgift å försäkringsbelopp till fartygsuttagningskommissionen, som har att anteckna detsamma i fartygsrullan.

14 §.

För att fartygen skola bliva fullt användbara för det krigsändamål, varför de avses, torde sådana inventarier, som erfordras för fartygets drift och skötsel samt den ordinarie besättningens inkvartering ombord, böra medfölja fartyget, då det inställes vid mobilisering. För att kunna bedöma, vilken ytterligare utrustning, som behöver anskaffas genom kronans försorg, synes det nödvändigt, att inventarieförteckning efter uttagningen tillställes fartygsuttagningskommissionen. Förevarande § innehåller föreskrift härom. I chefens för marinstaben förslag förutsattes, att berörda förteckning skulle av fartygsuttagningskommissionen granskas och prövas. Med hänsyn till den av mig föreslagna begränsningen av räckvidden av det statliga ingripandet på förevarande område anser jag mig emellertid ej böra ifrågasätta något stadgande i angivna riktning.

15 §.

I denna § stadgas skyldighet för ägare av uttaget fartyg att, då fartyget bytt ägare, gått förlorat eller undergått sådana förändringar, vilka äro av beskaffenhet att lägga hinder i vägen för fartygets avsedda användning för krigsändamål, göra anmälan därom till fartygsuttagningskommissionen. Syftet med dylik anmälan är givetvis att sätta kommissionen i tillfälle att vidtaga av det anmälda förhållandet i varje särskilt fall föranledd åtgärd. Enligt chefens för marinstaben förslag skulle, i händelse sådan åtgärd ginge ut på uttagning av annat fartyg, denna uttagning verkställas, icke såsom eljest av Konungen, utan av fartygsuttagningskommissionen. Jag har emellertid ej ansett tillräckliga skäl föreligga för dylikt undantag från den allmänna regeln rörande sättet för uttagningen.

16 §.

Denna § innehåller bestämmelse om ägares av uttaget fartyg skyldigheter vid mobilisering. Frågan om var och när fartyget vid sådant tillfälle skall

inställas torde böra regleras i de tillämpningsföreskrifter, Konungen förutsättes skola utfärda. Rörande skyldigheten att hava fartyget försett med vissa inventarier hänvisas till vad under 14 § anförts. Förutom inventarier böra ock proviant samt bränsle och smörjämnen i viss omfattning avlämnas med fartyget, varför stadgande härom jämväl upptagits i förevarande §.

17 §.

Kontrollen över att de uttagna fartygen behörigen inställas och att de befinna sig i sådant skick, att de äro användbara för avsett ändamål, torde i vissa fall böra uppdragas åt en särskild undersökningsnämnd. Sådan nämnd bör därjämte hava till uppgift att verkställa erforderlig värdering av fartyg, som skall disponeras av kronan. Nämndens sammansättning torde böra bestämmas av Konungen och göras beroende av de lokala förhållandena samt det antal fartyg, som å de särskilda orterna skall inställas. Chefen för marinstaben har förutsatt, att undersökningsnämnd i allmänhet bör utgöras av en officer, en mariningenjör samt vederbörande fartygsinspektör och två ombud för fartygsägarna. Där endast för armén avsedda fartyg skola mottagas, torde enligt sakens natur särskild undersökningsnämnd ej erfordras, utan enklare former kunna tillämpas. Detta torde för övrigt i åtskilliga fall gälla jämväl i fråga om mottagande av till krigsbruk vid marinen uttagna fartyg. Lämpligast torde därför vara, att Konungen erhåller viss befogenhet att bestämma, när det ena eller andra förfaringssättet skall komma till användning.

18 §.

I denna § föreskrives till en början, att, om vid mobilisering hinder möter för uttaget fartygs inställande, ägaren skall göra anmälan därom såväl till fartygsuttagningskommissionen som till den militära myndighet, till vilken fartyget skall överlämnas. Att denna myndighet skall underrättas om hindret sammanhänger givetvis med mobiliseringsarbetet. För fartygsuttagningskommissionen gäller det att få kännedom om hindret för att kunna vidtaga i anledning därav erforderlig åtgärd. Sålunda måste, om hindret kan anses utgöra laga förfall, annat fartyg uttagas i stället. Då skyndsamhet härvidlag torde vara av nöden, har uttagningen i detta fall synts böra anförtros åt kommissionen. Anses icke laga förfall föreligga för underlåtenhet att inställa uttaget fartyg, synes lämpligt att tillämpa samma förfaringssätt, som rekvisitionslagen för motsvarande fall anvisar. Slutligen innehåller förevarande § föreskrift för det fall, att uttaget fartyg visserligen inställes men därvid ej är försett med vederbörliga inventarier. Då en snabb komplettering av det felande i allmänhet torde vara erforderlig och rekvisitionsrätten icke alltid förefinnes eller lämpligen kan användas, synes det mest ändamålsenligt att låta vederbörande myndighet verkställa kompletteringen på fartygsägarens bekostnad.

Inskränkning i förfoganderätten över uttaget fartyg.

19 §.

Då det givetvis är av synnerlig vikt, att sådana bestämmelser finnas, som hindra ägare till uttaget fartyg att efter anbefalld mobilisering genom fartygets avyttring till utlandet frigöra sig från åliggandet att ställa detsamma till förfogande, innehåller förevarande § bestämmelse därom, att sådan avyttring ej må ske utan Konungens tillstånd. Erinras må, att i hästutskrivningslagen stadgas, att häst eller fordon, som uttagits för krigsbruk, efter anbefalld mobilisering och innan föreskriven mönstring ägt rum, överhuvud icke må avyttras utan Konungens tillstånd. Mot den sålunda stadgade större inskränkningen i förfoganderätten till häst eller fordon svarar emellertid kronans inlösningsskyldighet. Förutom förbud mot uttaget fartygs avyttrande till utlänning synes det jämväl nödvändigt att införa ett stadgande, enligt vilket efter anbefalld mobilisering icke må, utan tillstånd av fartygsuttagningskommissionen, å uttaget fartyg utföras sådana förändringsarbeten, som inverka menligt å fartygets tjänlighet till krigsbruk. I analogi med vad som skett i hästutskrivningslagen har slutligen ansetts lämpligt att uttryckligen angiva, att i övrigt genom förevarande lag icke göres någon inskränkning i ägares rätt att fritt förfoga över uttaget fartyg.

Ersättning för uttaget fartygs inställande och begagnande.

20 §.

I fråga om bestämmandet och gäldandet av ersättning för uttaget fartygs inställande och begagnande efter anbefalld mobilisering hava rekvisitionslagens stadganden ansetts böra vinna tillämpning.

Påföljd av uraktlåtenhet att efterleva denna lag.

21 §.

9, 12, 13, 14 och 15 §§ ålägga fartygsägare vissa skyldigheter under fredstid. Då det givetvis för vinnande av det med lagen avsedda syftet är av vikt, att berörda skyldigheter icke eftersättas, har det ansetts nödvändigt att belägga underlåtenhet att fullgöra i 15 § föreskriven anmälan med bötespåföljd samt i övrigt lämna Kungl. Maj:ts befallningshavande befogenhet att förelägga försumlig fartygsägare vite.

Särskilda bestämmelser.

22 §.

Då fartyg även utgöra föremål för rekvisitioner enligt rekvisitionslagen, har det synts lämpligt att för undvikande av allt missförstånd uttryckligen angiva, att förevarande lag icke verkar ändring i fartygsägares skyldigheter enligt förstnämnda lag.

23 §.

Såsom i det föregående antytts, erfordras i åtskilliga avseenden närmare tillämpningsföreskrifter, vilka torde böra utfärdas av Konungen.

Lagen synes lämpligen böra träda i kraft den 1 januari 1927.

I detta sammanhang må nämnas, att chefen för marinstaben i sitt förslag till fartygsuttagningslag upptagit en bestämmelse om rätt för fartygskommissionens ledamöter och biträden till resekostnads- och traktamentsersättning under resor ävensom om särskilt arvode till kommissionens sekreterare. Ehuru givetvis dylika förmåner böra utgå, synas dock bestämmelserna härom icke vara av beskaffenhet att böra inflyta i lagen, utan torde desamma böra meddelas av Kungl. Maj:t. Kostnaderna för berörda förmåner — vilka enligt verkställd approximativ beräkning torde komma att uppgå till omkring 6,000 kronor för år — synas böra bestridas av anslaget till flottans krigsberedskap och övningar.

Efter härmed avslutad föredragning av ifrågavarande lagförslag hemställer departementschefen, att förslaget måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

W. G. O. Montgomery.

Stockholm, K. L. Beckmans Boktr., 1926.